

Všetička, František

K polské próze na začátku 20. století

Slavica litteraria. 2025, vol. 28, iss. 1, pp. 128-137

ISSN 2336-4491 (online)

Stable URL (DOI): <https://doi.org/10.5817/SL2025-1-9>

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/digilib.83721>

License: [CC BY-SA 4.0 International](https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/)

Access Date: 01. 03. 2026

Version: 20260223

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

K polské próze na začátku 20. století

On Polish Prose at the Beginning of the 20th Century

František Všeticka

(Olomouc)

Abstrakt:

Přelom 19. a 20. století je v polské literatuře ve znamení hnutí, jež dostalo název *Mladé Polsko* (*Młoda Polska*). Do slovesného kontextu vneslo symbolistické, neoromantické a naturalistické prvky. Následující text se zaměřuje na dva jejich představitele – Kazimierze Przerwu-Tetmajera a Stefana Žeromského. Stať uzavírá kapitola o Marii Dąbrowské, která je sice o generaci mladší, ale mnohé podněty *Mladého Polska* přijala. Studie se zaměřuje pouze na prózu, i když právě Kazimierz Tetmajer patří zároveň k předním představitelům moderní polské poezie.

Klíčová slova:

Kazimierz Tetmajer; Stefan Żeromski; Maria Dąbrowska; *Młoda Polska*

Abstract:

The turn of the 19th and 20th centuries in Polish literature is marked by a movement named *Young Poland* (*Młoda Polska*). It introduced symbolist, neoromantic and naturalistic elements. The following text is focused on two of its representatives, Kazimierz Przerwa-Tetmajer and Stefan Żeromski. The study ends with a chapter on Maria Dąbrowska, who, though one generation younger, accepted and developed many stimuli from *Młoda Polska*. The study only concentrates on prose, although Kazimierz Tetmajer is also one of the leading representatives of modern Polish poetry.

Key words:

Kazimierz Tetmajer; Stefan Żeromski; Maria Dąbrowska; *Młoda Polska*

Devadesátá léta 19. století a začátek století dvacátého ovládlo v Polsku literární hnutí, jež bylo označováno jako *Mladé Polsko* (*Młoda Polska*). Dosavadní realistický přístup ke skutečnosti obohatila viděním naturalistickým, neoromantickým a symbolistickým. V níže uvedených pasážích je tato tvárná proměna ukázána na dvou autorech – Kazimierzi Tetmajerovi a Stefanovi Žeromském. K této dvojici je připojena kapitolka o Marii Dąbrowské, jež je sice více než o generaci mladší, ale některé podněty *Mladého Polska* si ve své prozaické tvorbě osvojila. Stefan Žeromski a Kazimierz Przerwa-Tetmajer nebyli pouze prozaiky. Žeromski napsal několik dramát a Tetmajer je právem považován za předního básníka. V následujících kapitolách je však výklad zaměřen především na jejich prozaické dílo.

Tvůrce tatranského mýtu

Básnická tvorba *Mladého Polska* zahrnuje několik významných představitelů. Patří mezi ně zejména Bolesław Leśmian, Leopold Staff, Jan Kasprówicz a Kazimierz Przerwa-Tetmajer. Všichni představují ty nejpřednější; ve své době, tj. v devadesátých letech 19. století a na začátku 20. století, však jednoznačnou pozornost na sebe strhl poslední z nich. Dovedl totiž vystihnout svou náladu a náladu své doby. Souběžně s tím psal milostnou a erotickou poezii, jaká nebyla v polském kontextu běžná. Právě ta se tehdy stala středem pozornosti, uchvacovala mládež, vyslovovala, co doposud nebylo vyslovené. Svou básnickou tvorbu publikoval Tetmajer v sérii sbírek s názvem *Básně* (*Poezje*), jichž vydal celkem osm. Druhý svazek této série zahrnuje báseň *Mám rád* (*Lubję*), jež patří k těm nejpříznačnějším:

*Mám rád, když v objetí mém omdlévá mi žena,
když toužně přes rámě mi visí nakloněna,
když zrak se zamílí, tvář její bledne celá
a zvlhlé bezděky když rty své otevřela.*

...

*Lubię, kiedy kobieta omdlewa w objęciu,
kiedy w lubieżnym zwisa przez ramię przegięciu,
gdy jej oczy zachodzą mgłą, twarz cała blednie
i wargi się wilgotne rozchylą bezwiednie.*

Verše tohoto druhu naznačují, jako by Tetmajer patřil k šťastným lidem. Skutečnost byla však právě opačná: svým založením byl spíše pesimista, smutek byl častým námětem jeho veršů. Zmíněný druhý svazek *Básní* zahrnuje vedle erotických veršů také cyklus *Preludia*, v němž jednoznačně vyjadřuje svůj životní postoj, svou auru smutku:

*To žití – obyčejné, šeré, v míru,
když do svých paží chytilo mě hluše,
jak upír z duše vysálo mi víru,
krev, bez níž schne a zmírání každá duše.*

...

*Życie – to zwykle życie ciche, szare –
kiedy mnie w swoje chwyciło ramiona,
jak wampir w duszy mej wyssało wiarę,
tę krew, bez której dusza schnie i kona.*

Przerwa-Tetmajer se narodil roku 1865 v podhalanské vsi Ludźmierz, na úpatí Tater, jejichž lid a přírodní krása rodáka alespoň částečně vymanily z melancholie a smutku. Zpočátku dal tomuto očarování veršovou podobu, která byla posléze nahrazena prózou. První verše s tatranskou tematikou se v *Básních* objevovaly souběžně s básnickovými projevy osobní tísně, obojí se v jeho verších spojovalo a slučovalo. A to už od druhého svazku, např. v básni U Mořského oka (Przy Morskim oku):

*Ta mrtvá voda v nočním temnu hluchém!
Jak mrtvosti tvé závidím ti duchem!
Tvých do vln kdyby hory ty a skály
se zřítily v ráz: ještě jejich tlak
by menší byl než břímě, jež se valí
na lidskou hrud: zlých předtuch těžký mrak.*

...

*Ty martwo wodo wśród mocnej ciemnoty!
Jak ja ci twojej zazdrosczę martwoty!
Gdyby te wszystkie góry do twej fali
razem runęły: jeszcze ciężar ich
byłby mniej straszny niż ten, co się wali
na pierś człowieka, ciężar przeczuc złych.*

Druhý svazek *Básní* pochází z roku 1894 a už v další dekádě začal Tetmajer zpodobovat Tatry a tatranské horaly a zbojníky prózou. Nejprve v povídkovém cyklu *Na Skalném Podhalí* (*Na Skalnym Podhalu*), který měl pět svazků, a následně v dialogii nazvané *Legenda Tater* (*Legenda Tatr*). Obě díla jsou oslavou tatranského lidu, jehož mentalita je značně odlišná od obyvatel z nížin. Jsou spjati s přírodou, jsou její součástí. Mají charakter přírodních lidí, žijících a řídících se jinou morálkou, zejména zbojnickou.

Obě díla jsou způsobem zpracování odlišná. Tetmajer, v poezii impresionista, podal v povídkovém cyklu realistický obraz soudobého tatranského člověka. V *Legendě Tater* postupoval jinak, vrátil se do minulosti, až do 17. století, a svou tatranskou látku notně zmytizoval.

Oba díly *Legendy Tater* vyšly nejprve samostatně a byly označeny podle svých protagonistů – první díl se jmenoval *Maryna z Hrubého* (*Maryna z Hrubego*), druhý *Janošík Nędza Litmanowski* (*Janosik Nędza Litmanowski*). Hlavní postavy dilogie jsou u Tetmajera mytizovány. Týká se to zejména Nędzy Litmanowského. Součástí tohoto mýtu je i přežívající pohanská víra, kterou *Maryna* v nočním čase vychrlí na biskupa Pstrokoňského. Svět Tatranců opředl Tetmajer mýty, ale sám se jako umělec touto mytizovanou látkou v literatuře prosadil a do jisté míry i zachránil.

Tetmajer využívá pro Nędzu Litmanowského označení slovenského *Janošíka*, paradox spočívá však v tom, že *Janošík z Těrchové* žil daleko později. Dalším zvláštěností je skutečnost, že polští Tatraci chodí na zboj na uherskou, slovenskou stranu, která je v jejich představách zemí hojnosti a dostatku.

Legenda Tater patří sice k vrcholům Tetmajerovy tvorby, což je dáno především horalským tématem, na druhé straně však tato dilogie postrádá tvárnou ucelenost, již vyniká jeho poezie. Přesné strofické útvary a důsledná sonetová forma, jež jsou vlastní jeho poezii, nemá v *Legendě* svou tvárnou obdobu.

Janošíkovská legenda je součástí širší literární tendence. Tetmajerův *Janošík Nędza Litmanowski* vyšel poprvé roku 1911 a rok předtím měl premiéru *Janošík Jiřího Mahena*. Souvislost mezi oběma díly je rovněž teritoriální. Halič, odkud pocházel Tetmajer, stejně jako Morava a Slovensko, byly tehdy součástí rakousko-uherské říše a *janošíkovské téma* oba autoři zcela zjevně namířili proti vládnoucí moci. Dávné i tehdejší. Vzdorné téma oba tvůrce spojuje, podstatný rozdíl mezi nimi spočívá v tom, že *Mahenův Janošik* je víceméně historický, kdežto *Tetmajerův Janošik Nędza* je toliko ahistorická fikce.

Všechny výše citované překlady Tetmajerovy poezie pořídil František Kvapil, jenž svá básnická přetlumočení vydal ve dvou svazcích s tetmajerovským názvem *Poezie*. Kvapil byl velkým ctitelem Jaroslava Vrchlického a patřil k pozdním lumírovcům. Dochází zde tak k jistému posunu: Tetmajera jako básníka symbolistického zaměření překládá poeta parnasistického založení, poeta starší generace. Jiného příslušníka *Mladého Polska*, Stanisława Przybyszewského, se na rozdíl od Tetmajera ujali naši dekadenti a v českém literárním kontextu jej náležitě prosadili. František Kvapil měl k Tetmajerovi blízký vztah, dopisovali si. Tetmajerovy listy jemu publikoval v Pamětníku Literackim roku 1951 Józef Magnuszewski.

Tetmajerův život je spjat převážně s Krakovem. Absolvoval tam gymnázium sv. Anny (plac Na Groblach 9), kde vedle řady polských spisovatelů studoval rovněž náš Antal Stašek. Poté následovaly studia filozofie na krakovské univerzitě. V Krakově žil na

nejrůznějších místech – v ulici Loretaňské 3, Karmelické 14, Smoleňsk 19 a v ulici sv. Sebastiana 10. Zemřel roku 1940 ve Varšavě. Pochován je na Starém hřbitově v Zakopaném vedle hrobů Stanisława Witkiewicze a Władysława Orkana, dalších dvou opěvovatelů Tater.

Historie hříchu

Stefan Żeromski (1864–1925) patří k spisovatelům, kteří od počátku na sebe strhávali pozornost, byť mnohá svá díla publikoval pod nedešifrovatelnými pseudonymy. Zájem o jeho tvorbu vyplýval ze skutečnosti, že svými prózami a dramaty reagoval na aktuální potřeby polské společnosti. Vzhledem k tomu, že podstatnou část svého života prožil v čase, kdy Polsko jako stát neexistovalo, sledoval ve své tvorbě především problémy ujařmeného národa. A jelikož se narodil a dlouhou dobu působil v ruském záboru, ruský útlak a postupná rusifikace sehrály v jeho životě a díle nemalou roli. Odmitání jazyka a národního povědomí je záležitostí obecnějšího rázu, což si Żeromski velmi dobře uvědomoval a ve své tvorbě ji vědomě spojoval s existenciálním postavením lidské bytosti vůbec.

V první fázi jeho díla na sebe největší pozornost vedle povídkové tvorby strhly dva romány – *Lidé bez domova* (*Ludzie bezdomni*, 1900) a *Popely* (*Popioły*, 1904). Protagonistou prvního románu je sebeobětavý lékař Judym, jenž všechno své úsilí vrhá ve prospěch společnosti, zejména ve prospěch zbídačelé chudiny. Individuální historie tohoto díla přerůstá v *Popelech* v akci širokého dosahu, neboť jde o historický román z napoleonských válek, kdy po boku Francouzů bojovala rovněž polská legie. Válčila na nejruznějších frontách a účastnila se také ruského tažení. Pod dojmem těchto děl a několika povídkových souborů (*Rozklovou nás krkavci a vrány*, *Rozdzióbią nas kruki, wrony*; *Povídky*, *Opowiadania*) se stal Żeromski předním a uctívaným mluvčím pokořeného národa.

Popely vyšly roku 1904 a už od října 1906 začal ve varšavském deníku *Nowa Gazeta* vycházet na pokračování román *Historie hříchu* (*Dzieje grzechu*), jehož knižní podobu obdrželi polští čtenáři roku 1908. Dvojdílný román představoval nečekaný zlom – dosavadní sociální a národnostní tematika byla nahrazena námětem z okraje společnosti. Protagonistkou prózy je dívka Eva, která se ze zbožně věřící osoby vlivem prostředí a svého charakteru stane prostitutkou. Vedle jejího příběhu zachycuje Żeromski svět kriminální spodiny, do něhož se nakonec Eva zřítí. Souběžně s tématem se proměnil i způsob podání, naturalistická metoda spjatá s lyrismem v něm převládla. Dosavadní obraz, který měl o autorovi polský čtenář, se tak radikálně změnil, což výstižně zaznamenala rovněž dobová literární kritika. Za všechny ohlasy uvedme alespoň hlas literárního kritika a historika Wilhelma Feldmana, uveřejněný v časopise *Krytyka*: „Pogrom! Pogrom idealismu na celé čáře. Pogrom víry v člověka a víry

v historickou tvořivost. Pogrom velké romantiky, velkých tužeb a duchovních sil.“ V dalším textu Feldman svá tvrzení konkretizuje; třeba dodat, že ve své *Současné literatuře polské* byl k tomuto románu shovívavější.

Obdobný ráz měl i postoj některých starších spisovatelů. Temperamentní Eliza Orzeszkowa v korespondenci s Władysławem Reymontem reagovala např. takto: „Ale přečetla jsem v posledních dnech *Dzieje grzechu*. Znáte to již? Hodně bych dala za to, abych věděla, jaké je o tom Vaše mínění. Moje zní takto: aj-aj-aj-aj! oj-oj-oj-oj! Škoda! Škoda! Škoda! Zachraňte! Velký talent v úpadku, čtenářskou společnost před otravou zachraňte!“

Ne všechny polské reakce měly tento charakter. Roku 1919 vyšel český překlad tohoto románu od Bořivoje Prusíka. Tenkrát pod názvem *Dějiny hříchu*. Rok 1919 nebyl pro ohlas románu zrovna nejideálnější, neboť česká společnost stále ještě prožívala v těchto dnech radost z konce války, ze získané svobody a ze vzniku samostatného státu. Všechny ohlasy a reakce na toto dílo byly pozdějšího data. Postupem času a po vyváženějším naturalismu Karla Matěje Čapka Choda a Anny Marie Tilschové byla *Historie hříchu* přijata daleko smířlivěji. První reakce souvisely se skolem Stefana Žeromského. Frank Wollman, který tehdy působil na bratislavské Univerzitě Komenského, při této příležitosti ve své přednášce o tomto románě pronesl: „Snad je až příliš krutý pochod, kterým dává Žeromski své hrdince Evě, kdysi snivě čisté dívce, ztroskotáním její lásky klesnouti až ke krajnímu smyslovému individualismu, převahou erotickému už proto, že nositelkou jeho je žena. Ale zločinem, vraždou dítěte, Žeromski Evinu erotomanii posunuje v oblast všelidské etiky a zákonitosti, aby jí dal možnost očistění a poznání, procitnutí duše, duchového individualismu. Jeho Eva je ztělesněním bezohledného smyslového individualismu, chce žítí „proti všem řádům“ v kultu samovládnych smyslů. Sexus zastupuje tu jako hlavní podněcovatel ostatní zlo“ (*Žeromski a Reymont*, Bratislava 1926).

Ve stejném roce F. Bicek v časopise *Morava* dává životní historii protagonistky románu do širších společenských souvislostí, konkrétně do beznadějně situace po poražené revoluci roku 1905: „St. Žeromski symbolizuje tuto slabost národní energie svojí velikou prací *Dzieje grzechu* – kde ukazuje nahé lidské srdce, kde Eva, snažící se vybroditi z moře špíny, je obrazem strašlivého aktivismu zlomené energie národa“ (*Morava* 2, 1926).

Na začátku třicátých let uveřejnil básník a polonofil Jan Karník v *Lumíru* obsáhlou studii s názvem *Rod a mladost Stefana Žeromského*, v níž načrtl některé spojitosti mezi protagonistkou Evou a prozaikovou sestrou Alexandrou (Olešou): „Dávné hoře nad neštěstím milované sestry vykryštalizovalo po letech v umělecké dílo. Osudy Eva Pobratyňské v románu *Děje hříchu* neshodují se sice s křížovou cestou sestry Oleši, nicméně zdědila tato románová hrdinka po skutečné trpitelce hlavní známky charakteru, vzpouru proti rodinnému prostředí a těžký zápas s osudem. Žeromski

pokusil se tou skladbou vyrvati si trn ze srdce, který tam vězel od mladosti“ (Lumír 57, 1930–1931). K nadhozeným souvislostem třeba dodat, že Žeromského sestru se provdala za Rusa, rodina ji pro tento čin zavrhla.

České ohlasy na *Historii hříchu* byly víceméně sporadické, mimo jiné také proto, že i v literárním procesu došlo k podstatným posunům a změnám. Pochopitelně také v polské literatuře. Sám Žeromski se nedlouho nato vrací k aktuální společenské tematice. Zejména v trilogii *Boje se satanem* (*Walka z szatanem*) a v románě *Předjaří* (*Przedwiośnie*). Nedokončené *Předjaří* vyšlo v roce tvůrcovy smrti, Stefan Žeromski zemřel 20. listopadu 1925. Krátce nato 5. prosince skonal i jeho rival Władysław Reymont, který rok předtím obdržel za román *Chłopi* Nobelovu cenu.

Stefan Žeromski se narodil 14. října 1864 ve vsi Strawczyně nedaleko Kielc. V následujícím roce se rodiče přestěhovali do Ciekot, rovněž v kielecké oblasti. Usedlost se nezachovala, na jejím místě byl postaven domek, stylově připomínající bývalou usedlost. Bylo v něm zřízeno prozaikovo muzeum. Matka Žeromského předčasně zemřela na tuberkulózu; tuto zdravotní indispozici po ní zdědil její syn a také Žeromského syn Adam (Adaš). To byl také jeden z důvodů, proč se Žeromski dlouhodobě zdržoval v lázních Nałęczowě, kde si postavil chatu v gurském stylu (dnes v ulici Stefana Žeromského). V současnosti se v ní rovněž nachází spisovatelovo muzeum a dole v zahradě mauzoleum jeho předčasně zemřelého syna. V lázeňském parku stojí prozaikův pomník.

Noci a dny

Klasický realismus 19. století má velkou životnost. V české literatuře sahá až do počátku třicátých let 20. století, kdy posmrtně vychází poslední, v pořadí desátý díl Holečkova cyklu *Naši*. Nejinak je tomu v literatuře polské, v níž realistické údobí rovněž uzavírá cyklické dílo. Jsou jím čtyřdílné *Noci a dny* (*Noce i dnie*) Marie Dąbrowské (1889–1965), jež vycházely v letech 1932 až 1934. Poslední svazek Holečkových *Našich* se jmenuje *Šlechtic a sedlák*, tento titul napovídá jistou spřízněnost mezi oběma autory. Tetralogie Dąbrowské zachycuje totiž život, proměny a úpadek drobné polské šlechty v rozsáhlém období od povstání z roku 1863 až do začátku první světové války. Polští šlechtici se v prozaičtině podání nestanou sedláky, ale mnozí z nich – zejména Bohumil Nechtcic – mají přirozený selský charakter a postoj k zemi a ke světu.

Dąbrowská patří k pozdním realistům klasického typu, proto nepřekvapuje, že má nemalý smysl pro psychologické prokreslení svých postav a jejich jednání. Důsledné vystižení postav se vztahuje především na ústřední dvojici Bohumila a Barbary Nechtcicových. Impozantním zjevem je především Bohumil; jeho žena Barbara je jeho doplňkem a někdy i korektivem, zejména v rodinných otázkách.

Povstání z roku 1863 není v románovém cyklu nikdy přímo vylíčeno. Je spjata s Bohumilem Nechticem a činí tak z něho impozantní zjev. Jednotlivé zmínky o povstání pronikají do dějového toku a stávají se tak morálním a hodnotovým kritériem společenského úsilí.

Psychologický ponor do lidského nitra u Dąbrowské postupně roste a největší intenzity dosahuje v posledním dílu tetralogie, zejména v častých rozjímáních Agniši, dcery Nechticových.

První díl tetralogie se jmenuje Bohumil a Barbara a na tuto mileneckou a posléze manželskou dvojici je zaměřen. *Noci a dny* nejsou však rodinnou románovou kronikou, neboť dějový tok se v této próze rozbíhá do širě a hloubky a stává se tak cyklickým dílem o rozvětveném rodu; jejich jednotlivé příslušníky Dąbrowska charakterizuje a individualizuje. Vedle zemanské větve ztělesněné především Nechticovými románovou ságu spoluvytvářejí rovněž měšťanské a měšťácké postavičky z Kalińce, jež autorka velmi často karikuje a podrobuje kritice. Rodinný román tak přerůstá do románu rodového, jenž je zabydlen nemalým a nepřehledným počtem postav. Zaměření na rodovou historii tak zařadilo *Noci a dny* po bok takových děl, jako jsou *Buddenbrookovi* Thomase Manna a *Sága rodu Forsytů* Johna Galsworthyho.

Noci a dny bývají označovány také jako román-řeka, nevzrušivě a plynule tekoucí děj. Tak je tomu zejména v první půli románu, kdežto v druhé polovině dochází k zjevnému vybočení – události kolem bouřlivého roku 1905 představují vznět, vzepětí z dosavadního víceméně poklidného toku. Součástí tohoto vzepětí jsou i revoluční a socialistické myšlenky, jež v předchozím ději zůstávaly stranou. K novému dějovému výkyvu dochází ve finále románu, v němž ovdovělá a osamocená paní Barbara utíká spolu s ostatními z frontového pásma vypuknuvší války.

Počáteční tvorba Marie Dąbrowské je spjata s publicistikou, v níž řešila sociální a národnostní otázky. Tato publicistická složka proniká i do textu *Noci a dnů*, a to zejména tam, kde se objevují podobné náměty. Viz např. uvažování socialistického agitátora Sňadovského v 2. části 2. dílu nazvaného *Láska*. V jiné rovině pak bezbřehé rozmluvy širšího příbuzenstva v Kalińci a na okolních statcích, hojně pak mezi polskými studenty ve švýcarském Lausanne, v jejich rozhovorech a schůzovních půtkách.

Pro polskou literaturu je poněkud překvapující, kolik zájmu, pozitivního zájmu, věnuje Dąbrowska židovské problematice – nejčastěji se objevuje postava Žida Šimšela a zdůrazněny jsou rovněž osudy jeho rodiny, dále vztahy mezi Židy navzájem. Výjimečné postavení má v románě starý Šimšel, který ve finále prózy spolu s paní Barbarou ujíždějí v povoze před frontou. A zcela poslední slova pronese na konci tetralogie právě tento Žid, jde o slova utěšující znepokojenou Barbaru: „Vijé. Milostpaní, nemají strach. Koně jdou po paměti.“ Maria Dąbrowska tímto explicitem a celou závěrečnou scénou projevila neobyčejnou sounáležitost s židovským živlem.

Svým způsobem je příznačný i název tetralogie, v němž na prvním místě vévodí právě *nocí*. Pro Dąbrowskou je údobí Polska do první světové války převážně noci, jasné dny očekávají její hrdinové teprve po vzniku samostatného státu, o nějž mnozí horlivě a aktivně usilují. Pořadí nocí a dnů je motivicky ustáleno i v textu románu; takto je např. vyjadřuje Agniša v dopise svému muži po pohřbu svého otce: „Proč by se tedy i záhrobní tajemství nemělo odhalit v takových okamžicích nám, obyčejným lidem, neschopným vidět je ve všedním běhu nocí a dnů!“ (9. kapitola 2. části 4. dílu). Úsloví tohoto druhu se stalo pro Agnišu příznačné, krátce nato Bolkovi, jenž je zapojen do akcí za osvobození Polska, vzrušeně praví: „Hlásat to, věřit v to, tomu obětovat své noci a dny“ (11. kapitola 2. části 4. dílu).

Maria Dąbrowska má v české literatuře svoji bliženkyni, jíž je Božena Benešová. Dąbrowska spojuje ve své próze realismus s psychologickou analýzou, a obdobná tendence je příznačná i pro tvorbu Benešové. Obě se také rozmáchly k rozměrným cyklickým pracím – Dąbrowska k tetralogii, Benešová k trilogii. Částečná spojnice mezi nimi spočívá v dějové návaznosti – bezejmenná trilogie Boženy Benešové začíná tam, kde tetralogie Marie Dąbrowské končí.

Maria Dąbrowska se narodila roku 1889 ve vsi Russów č. 49 u Kalisze (vesnice je 9 km od Kalisze). Rodný domek, kde budoucí spisovatelka žila v letech 1889–1907, dodnes stojí a nachází se v něm její muzeum. Za nacistické okupace byl objekt částečně rozebrán a po válce byl obnoven.

Bibliografie:

- BICEK, F.: Stefan Żeromski. *Morava* 2, 1926, s. 16–18.
- DĄBROWSKA, Maria: *Noci a dny I, II*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, 1959.
- KREJČÍ, Karel: *Polská literatura ve vírech revoluce*. Praha: Vyšehrad, 1949.
- KRZYŻANOWSKI, Julian: *W kręgu wielkich realistów*. Kraków: Wydawnictwo Literackie, 1962.
- SVÍTIL-KARNÍK, Josef: Rod a mládost Stefana Żeromského. *Lumír* 57, 1930–1931, s. 264–268, 318–322.
- TETMAJER, Kazimierz: *Legenda Tatr*. Kraków: Wydawnictwo Literackie, 1972.
- TETMAJER, Kazimierz: *Na Skalnym Podhalu*. Kraków: Wydawnictwo Literackie, 1972.
- VŠEŤIČKA, František: *Polsko literární*. Olomouc: Poznání, 2017.
- WOLLMAN, Frank: *Żeromski a Reymont*. Bratislava: Nákladem „Akademie“, 1926.

ŽEROMSKI, Stefan: *Historie hříchu*. Praha: Odeon, 1990.

Stefan Żeromski, red. Ewa Korzeniewska. Kraków: Czytelnik, 1951.

Stefan Żeromski, kalendarz życia i twórczości, eds. St. Eile i St. Kasztelowicz. Kraków: Wydawnictwo Literackie, 1976.

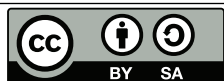
---

doc. PhDr. František Všetíčka, CSc.

Olomouc, Česká republika

fvseticka@seznam.cz

<https://orcid.org/0009-0005-6944-1749>

This work can be used in accordance with the Creative Commons BY-SA 4.0 International license terms and conditions (<https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/legalcode>). This does not apply to works or elements (such as images or photographs) that are used in the work under a contractual license or exception or limitation to relevant rights.